שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

תנ"ך · בגרות 70% · סיפור התהוות האומה · כיתות י"א-י"ב

דף עבודה: הסנה הבוער ושליחות משה: שמות ג

נוצר בבינה מלאכותית · נוסח המקרא: ספריא, מהדורת "תנ"ך עם ניקוד" (נחלת הכלל). השם המפורש מופיע כ"ה". הפרשנים מתוך ספריא, במהדורות שבנחלת הכלל: רש"י (מהדורת רוזנבאום-זילברמן), רמב"ן, ספורנו, אבן עזרא (דפוס פיוטרקוב) ורשב"ם. הסיכומים, ההסברים והשאלות בניסוח שלנו.

📍 **הפרק בחומר הבחינה:** שמות ג מופיע ברשימת פרקי הלימוד של "סיפור התהוות האומה" במסמך משרד החינוך לתשפ"ז (מיקוד חומרי הלמידה). במתווה הרגיל הוא נבחן בפרק השני של הבחינה החיצונית (שמות). השאלות כתובות במבנה שאלות הבגרות, אך הן שאלות שלנו ואינן לקוחות מבחינה.

🎬 פתיחה: "אֶסְרָה־נָּא וְאֶרְאֶה"

פסוק ג: "אָסֻרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא־יִבְעַר הַסְּנֶה"

פסוק ד: "וַיַּרְא ה' כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה"

רש"י על פסוק ב: "מתוך הסנה. וְלֹא אִילָן אַחֵר, מִשּׁוּם "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה".

לדיון בזוגות (5 דקות): הקריאה אל משה מגיעה רק אחרי שהוא "סָר לִרְאוֹת". מה זה מלמד על התכונה הראשונה שנדרשת ממנהיג? ולמה, לפי רש"י, ה' נגלה דווקא בסנה, שיח קוצני ונמוך?

🗺️ חלק א: מפת הפרק

השלימו את המשבצות הריקות.

פסוקים	מה קורה?	ביטוי מפתח מן הכתוב
א-ו	ההתגלות בסנה	"שַׁל־נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ"
ז-י		"וְעַתָּה לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל־פַּרְעֹה"
יא-יב	התנגדות ראשונה של משה ותשובת ה'	
יג-טו		"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"
טז-כ	התכנית: זקני ישראל, פרעה והמכות	
כא-כב		

1. מילה מנחה: השורש ר-א-ה חוזר בפסוקים א-ט. מצאו לפחות ארבע הופעות, וציינו מי "רואה" בכל אחת: משה או ה'.

🔎 חלק ב: שאלות בקיאות והבנה

2. מה עשה משה כשנגלה אליו ה' (פסוק א)? היכן היה?

3. מה המראה שראה משה, ומה היה מוזר בו (פסוק ב)?

4. מה ציווה ה' את משה בפסוק ה, ומה עשה משה בפסוק ו? מדוע?

5. מה ראה ה', מה שמע ומה ידע (פסוקים ז-ט)? מה החליט לעשות?

6. מה יאמר משה לזקני ישראל, ומה יבקשו מפרעה (פסוקים טז-יח)?

7. מה חזה ה' על תגובת פרעה, ומה יקרה בסוף (פסוקים יט-כב)?

📝 חלק ג: שאלות בסגנון הבגרות (24 נקודות לשאלה)

ענו על כל הסעיפים בשאלה. ציטטו מן הכתוב והסבירו במילים שלכם.

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ אֶל־פַּרְעֹה וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם

(יב) וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת כִּי אָנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה

שמות ג, יא-יב

רש"י: על פסוק יא: "מָה אֲנִי חָשׁוּב לְדַבֵּר עִם הַמְלָכִים"; "וְאַף אִם חָשׁוּב אֲנִי, מַה זְּכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּעָשֶׂה לָהֶם נֵס וְאוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם". על פסוק יב: "וזה הַמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּסְּנֶה לך האות כי אנכי שלחתיך, וּכְדַאי אֲנִי לְהַצִּיל, כַּאֲשֶׁר רָאִיתָ הַסְּנֶה עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתִי וְאֵינֶנּוּ אֻכָּל, כָּךְ תֵּלֵךְ בִּשְׁלִיחוּתִי וְאֵינְךָ נִזּוֹק".

רש"י על שמות ג, יא-יב

8. **א.** בשאלת משה בפסוק יא יש שני חלקים. הסבירו את שניהם לפי רש"י (בתיבה). (8 נקודות)

ב. בתשובת ה' בפסוק יב יש קושי: "הָאוֹת" מתקיים רק אחרי היציאה ("תַּעַבְדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה"). הסבירו את הקושי, והציגו את דרכו של רש"י להבין מהו האות. (8 נקודות)

ג. גם משה עונה "הִנֵּנִי" (פסוק ד), כמו אברהם בעקדה, אבל אחר כך הוא מסרב. האם ההיסוס של משה הוא חולשה או דווקא סימן למנהיג ראוי? נמקו בעזרת הפרק. (8 נקודות)

(ז) וַיֹּאמֶר ה' רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם וְאֶת־צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נֹגְשָׂיו כִּי יָדַעְתִּי אֶת־מַכְאֹבָיו

שמות ג, ז

רש"י: "אֶהְיֶה עִמָּם בְּצָרָה זוֹ אֲשֶׁר אֶהְיֶה עִמָּם בְּשִׁעְבּוּד שְׁאָר מַלְכֻיּוֹת"

רש"י על שמות ג, יד

רמב"ן: "כי לא יתכן שיאמר משה ואמרו לי מה שמו להיות להם אות שיאמינו בו, כי שאלת שמו ואמירתו להם אינה אות למי שלא יאמין בו מתחילה". ובהמשך: "אין להם צורך לראיה אחרת כי אהיה עמהם בכל צרתם יקראוני ואענם".

רמב"ן על שמות ג, יג

אבן עזרא: "ויש מתאוננים ואומרים כי אבותינו גנבים היו, ואלה הלא יראו כי מצוה עליונה היתה, ואין טעם לשאול למה, כי השם ברא הכל, והוא נתן עושר למי שירצה"

אבן עזרא על שמות ג, כב

9. **א.** מנו את הפעלים שמתארים את ה' בפסוקים ז-ח. איזו תמונה של ה' הם יוצרים? השוו לסוף פרק ב: "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ... וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים" (שמות ב, כד-כה). (8 נקודות)

ב. משה שואל "מַה־שְּׁמוֹ" (פסוק יג), וה' עונה "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" (פסוק יד). הסבירו את פירוש רש"י לתשובה, ואת הסבר הרמב"ן מדוע שאלת השם אינה בקשה ל"אות" (בתיבה). (8 נקודות)

ג. ה' מבטיח: "וְנִצַּלְתֶּם אֶת־מִצְרָיִם" (פסוק כב). יש שראו בכך בעיה מוסרית. הציגו את תשובת אבן עזרא (בתיבה), והוסיפו עמדה משלכם. היעזרו גם בבראשית טו, יד: "וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל". (8 נקודות)

📖 חלק ד: קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

קראו את סוף פרק ב. ענו על סעיף א (חובה, 7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות).

(כג) וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבֹדָה (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב (כה) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים

שמות ב, כג-כה

10. **א.** (חובה) הראו כיצד פסוקים אלה מכינים את ההתגלות בסנה. מצאו שני ביטויים שחוזרים בשמות ג, ז-ט, והסבירו את המעבר מ"שמיעה" ו"זכירה" אל מעשה. (7 נקודות)

ב. ה׳ מציג את עצמו כ"אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב" (פסוק ו). מה הקשר לביטוי "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ" בשמות ב, כד? (5 נקודות)

ג. בפסוקים כג-כה העם אינו פונה אל ה׳ בשמו אלא "צועק". מה זה מלמד על מצב העם, ואיך זה קשור לשאלת משה "מַה־שְּׁמוֹ"? (5 נקודות)

ד. לפי רש"י, ה׳ נגלה בסנה כי "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה". הראו כיצד רעיון זה מופיע גם בשמות ב, כג-כה. (5 נקודות)

💬 חלק ה: משימת דיון או כתיבה (לבחירה)

11. בחרו משימה אחת:
(1) **כתב מינוי:** נסחו "כתב מינוי" למשה (8-10 שורות): מה התפקיד, מה המטרות, אילו קשיים צפויים ומה ה׳ מבטיח לו. כל סעיף צריך להישען על פסוק מן הפרק.
(2) **דיון:** אחד הרעיונות הגדולים ברשימת משרד החינוך הוא: "המנהיג הנע בין הצורך לקיים את שליחותו לבין ההיענות לצרכי העם". האם כבר בפרק ג משה נמצא במתח הזה? הכינו שני טיעונים ופסוק לכל טיעון.